

Covenant & Conversation

FAMILY
EDITION

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

Vayhi • יחי

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (י"ח) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabi Sacks

Büyükanneler Büyükbabalar

Özet

Her cuma gecesi Yahudi aileleri, Bereşit kitabının sonlarına doğru okuduğumuz ve oğlu Yosef'le yeniden bir araya gelen Yaakov'un, Yosef'in iki oğlu Efrayim ve Menaşe'yi mübarek kıldığı dokunaklı sahneyi yeniden yaşar. Duygularına hâkim olmayan Yaakov "Yüzünü görmeyi ummuyordum bile. Ama işte, Tanrı bana senin çocuklarını bile gösterdi" (Bereşit 48:11) der. Ardından onları mübarek kılarak şu sözleri söyler: "[Gelecekte, tüm Bene-] Yisrael seninle mübarek kılacak ve 'Tanrı seni Efrayim ve Menaşe gibi yapsın' diyecek" (Bereşit 48:20).

Günümüze kadar ebeveynlerin ve büyük ebeveynlerin kullanmaya devam ettikleri beraha budur. Ancak bu beraha neden bu kadar önemlidir? Yalkut Yeuda'nın önermesine göre bunun sebebi, Efrayim ve Menaşe'nin, sürgünde doğan ilk Yahudi çocukları olmaları ve Diaspora ortamında Yahudi kimlik ve iştihakını simgelemeleridir.

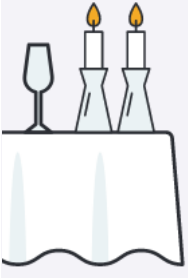
Farklı bir açıklama ise Lord Jakobovits'e aittir. Kendisi bu sahnenin Tora'da ve aslına bakılırsa Tanah'ın bütününde benzersiz olduğuna işaret eder. Ebeveynler ve çocuklar arasındaki, özellikle de Bereşit kitabı boyunca gördüğümüz, birçok kez endişe ve isyana sahne olan karmaşık ilişkilerden farklı olarak, **bir büyükanne veya büyükbaba ile torunu arasındaki bağ, saf, gerilimsiz bir sevgi bağıdır.** Bu pürüzsüz sevgi, Yaakov'un berahasını nesiller arasında verilen berahalar içinde bir model haline getirmektedir. Bunun doğruluğuna, şahsen bir büyükanne veya büyükbaba olmanın sevincini yaşamış olan herhangi biri tanıklık edebilir.

Büyükanne ve büyükbabalarla torunları arasındaki etkileşim Talmud'da daha ileri bir düzeyde keşfedilmektedir. Babil Talmudu (Kiduşin 30a), Rabi Yeoşua ben Levi'nin bir öğretisini aktarır. Buna göre insanın, torununa Tora öğretmesi, Tora'yı Sinay Dağı'ndan alması gibidir. Bu da, söz konusu aile başının manevi anlam ve önemini vurgulamaktadır. Yeruşalayim Talmudu ise farklı

bir bakış açısı sunarak bir büyükbabanın, torunundan Tora öğrenmesini öne çıkarır ve Rabi Yeoşua ben Levi'nin, her cuma günü torunu haftanın peraşasını okurken onu dinlemeye özen gösterdiğine işaret eder. Bu uygulama o kadar mukaddestir ki, Rabi Yeoşua ben Levi bir keresinde bu haftalık ritüeli unuttuğunu fark ettiği için banyosunun ortasında hamamı terk etmişti! Talmud'daki bu görüşler, Yahudi geleneğinde hem torunlara öğretmen hem de onlardan öğrenmenin önemini çok güzel bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu ikili ayrıcalık, Yahudi devamlılığını ve gerek değerlerin gerekse de öğrenimin nesiller arasındaki aktarımını özetlemektedir.

Büyükbabaların torunlarını mübarek kılmaları kavramı, Aşkenazi cemaatlerinin Şabat çıkışında Arvit duasının sonunda söyledikleri pasuşun sözleriyle de pekişmektedir: "Çocuklarının çocuklarını gör[meye nail ol] - barış Yisrael'in üzerinde olsun" (Teilim 128:6). Burada, torunlarla barış arasındaki bağlantıyı görüyoruz. Çünkü **torunlar geleceği simgeler ve geleceği düşünenler, doğal olarak barışa yönelik çaba gösterirler.** Bunun aksine, geçmiş kırgınlıklara takılıp kalmak çatışmalara yol açar.

Yaakov'un yaşamının sonu hakkındaki bu anlatım - torunları mübarek kılmak ve onlarla mübarek kılınmak, onlara öğretmek ve onlardan öğrenmek - hayati öneme sahip olan bazı Yahudi değerlerini göstermektedir. Bu eylemler, Yaakov'un, geri kalanı neredeyse tümüyle çalkantılı geçen yaşamının, huzur içinde sona ermesini sağlamıştır. **Bu olay ve hakkındaki açıklamalar, aile ilişkilerinin doğası, kültürel kimliği korumanın önemi ve nesiller arasındaki öğrenim etkileşiminin değeri hakkında derin bakış açıları sunmakta, geçmiş ve geleceğin, güçlü aile ve gelenek bağları yoluyla nasıl birbirine bağlandığını anlamayı kolaylaştıracak bir çerçeve sağlamaktadır.**

Şabat Sofrası için Tartışma Soruları

1. Yaakov'un Efrayim ve Menşe'yi mübarek kılmasının hikâyesi bize meydan okuyan ortamlarda kimliğimizi korumakta bize nasıl esin kaynağı olabilir?
2. Efrayim ve Menşe'nin durumunda olduğu gibi, sürgünde olma tecrübesi, zaman içinde bir ailenin kültürel ve dini kimliğini ne gibi yönlerden etkileyebilir?
3. Sizce Yaakov'un yaptığı gibi, torunları mübarek kılmak, nesiller boyunca aile geleneklerini ve değerlerini ne şekilde etkilemiştir?

Kısaca Peraşa

Yaakov son 17 yılını Mısır'da huzur içinde geçirir. Hayatının sonuna yaklaşırken Yosef'ten kendisini Kutsal Topraklarda gömeceğine dair söz vermesini ister. Sonra, duygusal bir sahnede, Yaakov, Yosef'in oğulları Efrayim ve Menşe'ye *beraha* verir ve bu şekilde bu iki torununu, kendi oğullarının statüsüne yükselterek onlar gibi Yisrael kabilelerinin ataları haline getirir.

Yaakov ayrıca oğullarına Bene Yisrael'in geleceğini açıklamak ister, ama bunu yapamadığını fark eder. Bunun yerine oğullarına *berahalar* verir ve kabilelerin her birinin kaderini tanımlar. Yeuda'nın kabilesi liderler ve krallar üretecektir. Levi'den Koenler, Yisahar'dan da bilgeler çıkacaktır. Zevulun'un ailesi deniz insanları, Şimon'un ailesi ise öğretmenler olacaktır. Gad kabilesi askeri alanda öne çıkacak, Dan kabilesi ise yargıçlar üretecektir. Bu son *berahalarda* Yaakov oğullarından bazılarını da paylamaktadır. Reuven, geçmişteki bir saygısızlığı nedeniyle eleştirilmekte, Şimon ve Levi ise Şehem'de sergiledikleri şiddet ve Yosef'e karşı aldıkları düşmanca tavır nedeniyle azarlanmaktadır. Yaakov'un bunun kısa bir süre sonrasında vefatının ardından, ailesinin, Mısırlı asillerin ve süvarilerin katıldığı büyük bir cenaze alayı oluşturulur ve bu kortej ona nihai istirahat yerine - Mahpela Mağarası - kadar refakat eder.

Yosef'in hayatı 110 yaşına kadar sürer. Babası gibi o da, naaşının Kutsal Topraklara taşınmasını rica eder. Yosef'in bu ricası *Yetsiat Mitsrayim*'de (Mısır Çıkışı) yerine getirilecektir. Yosef ayrıca Bene Yisrael için bir ümit ve inanç mesajı bırakarak onlara Tanrı'nın sözünü hatırlatır: "Tanrı mutlaka sizi hatırına getirecek ve sizi bu ülkeden, Avraam, Yitshak ve Yaakov'a vaat etmiş olduğu ülkeye çıkaracak."

Peraşadan Simalar

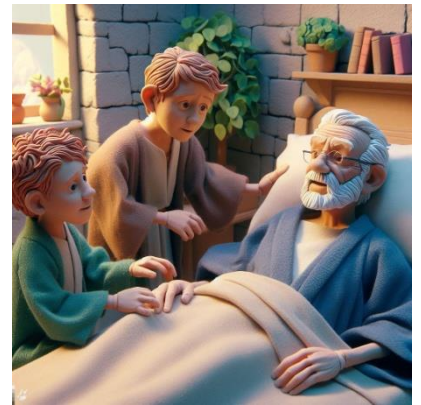
Yaakov: Rüyacılığın ve kaderlerin babası, geleceği şekillendiren *berahalar* veriyor.

Efrayim: Yosef'in küçük oğlu; büyükbabasının *berahası*yla öne çıkarak, kardeş rollerinin tersine dönmesine sahne olan tarihi zincirin yeni bir halkası haline geliyor.

Menşe: Küçük kardeşinin payına düşeni âlicenaplıkla kabul eden, kendine verilen *berahadan* gurur duyan ağabey.

On İki Kardeş: Liderlikten öğrenime, kuvvetten bilgeliğe hepimiz onların farklı yollarının temsilcileriyiz.

Yosef: Oğullarıyla birlikte babasının yanı başında. Rüya gerçektense de gerçekleşiyor!

Peraşadan Felsefe

Sefer Bereşit'in en son *peraşası* olan Vayhi, nesiller arasındaki, özellikle de büyükanne ve büyükbabalarla torunları arasındaki ilişkilerin derin önemini *berahalar* yoluyla ortaya koymaktadır.

Rabi Sacks bu ilişkilerin nasıl da yalnızca bir manevi bağ kaynağı olmakla kalmayıp, aynı zamanda inancımıza dair değerlerin nesiller arasındaki aktarımının hayati bir aracı da olduğunu vurgulamaktadır. Yaakov'un, torunları Efrayim ve Menaşe'yi mübarek kılma hikâyesi bu temada merkezi bir nokta teşkil ederek, büyük ebeveynlerin sevgisinin derinlik ve saflığı ile bu *berahaların* Yahudi yaşamındaki kalıcı önemini ortaya koymaktadır.

Rabi Sacks ayrıca bu temanın çeşitli Yahudi öğretisi ve uygulamalarında nasıl yansıtıldığını da keşfe çıkmakta, böylece, büyükanne ve büyükbabaların, geleneğin devamlılığında ve gelecek nesillerin gelişiminde oynadıkları benzersiz role ışık tutmaktadır.

- Tanah boyunca büyük ebeveynlerle torunları arasında başka ilişkiler aklınıza geliyor mu?
- Torunlarınızın sizden hangi hikâyeyi veya mesajı öğrenmesini isterdiniz?

Peraşayla Oyun

"Başınıza Bir *Beraha*" oyunu, Yaakov'un, çocuklarına ve torunlarına verdiği çok sayıdaki hayvan temalı *berahayı* tekrarlamamanın keyifli bir yoludur. Bu oyunda biz de "hayvan temalı" *berahalar* vereceğiz. Ne kadar komik, ne kadar kinayeli ve ne kadar yaratıcı olursa o kadar iyi! Her oyuncu sağ tarafındaki oyuncuya dönecek ve ona kısa, olumlu bir *beraha* vererek, ya da dilekte bulunarak, bu dileğe bir hayvanı da katacak. Örneğin:

- "Karşına çıkan zorlukların üzerinde uçuş halindeki bir kartal gibi yükselmeni dilerim."
- "Kendini hiçbir zaman yanlış ağaca doğru *havlarken* bulma."
- "Umarım hiçbir zaman *kuyruk* değil, her zaman baş olursun."

Bu oyunun keyifli bir varyasyonu olarak, *hala* (Şabat ekmeği), üzüm suyu veya şarap gibi Şabat yemekleri teması da kullanılabilir!

Peraşadan Bilmece

S. Bereşit kitabının bütününde, kardeş rekabetine dair kaç tane örnek bulabiliyorsunuz? (İpucu: Bunlardan birinde *kayınbirader-enişte* ikilisi söz konusudur)

Cevap için aşağıya bakın.

Peraşadan Pratiğe

Vayhi *peraşasından* öğrenebileceğimiz pratik bir ders, özellikle de zorlu zamanlarda ümit ve inancın dayanıklı ve kalıcı değeridir.

Bu dersin canlı bir örneği, Yosef'in kardeşlerine yönelik son sözlerinde yer almaktadır. Bu sözlerde Yosef, kardeşlerine Tanrı'nın vaadini hatırlatmakta, zorlu zamanlarda bile sebatkâr olmanın önemini vurgulamaktadır.

Peki, biz bunu günümüzde nasıl başarabiliriz? Kendinize gerçekçi hedefler belirlemeye ve küçük zaferleri kutlamaya özen gösterin. Bunu yapmak insana bir ilerleme ve kontrol duygusu sağlar. Ayrıca hem tarihi hem de kişisel sebat hikâyelerinden ders almak ortak bir insani dayanıklılık hissi vererek ümit ve inancımızı zorlu dönemlerde bile takviye eder.

Zor durumlarla karşı karşıya kaldığınız zaman siz ümidinizi nasıl koruyorsunuz?

Peraşa Anlatısı

Geleceğe Keçiboynuzu Yatırımı

Bu hikâye, Talmud'umuzda, Gemara'mızda anlatılmaktadır (Taanit 23a). Bu da, çok uzun zaman önce birisinin bizim bu hikâyeyi dinlememizi istediği anlamına geliyor. Bu, Yahudi olmanın özel yanlarından bir tanesidir. Bizler, kendimizden önce yaşamış olan insanların neler söylediklerini önemseriz ve aynı şekilde, bizden sonra gelecek olanların da bizim hikâyelerimizden neler öğreneceklerine de önem veririz!

Bir zamanlar, güneşli bir diyarda Honi adında bilge bir adam yaşardı. Honi oldukça özel bir kabiliyetiyle tanınmıştı. Bir keresinde toprağa bir daire çizmiş, bu dairenin içinde durarak yağmur için dua etmiş ve mucize eseri yağmur yağmaya başlamıştı.

Bir gün, Honi tozlu bir yolda yürümekteyken, dikkatle minik bir keçiboynuzu fidanı dikmekte olan kır sakallı bir adam gördü. İlgisi uyanan Honi adama "Bu fidanın tatlı keçiboynuzları vermesine kadar kaç yıl geçer?" diye sordu.

Adam biraz düşünüp "Bu ağacın lezzetli meyveler verecek kadar büyümesi tahminen yetmiş yıl kadar sürer" diye cevap verdi.

Gözleri fal taşı gibi açılan Honi "Yetmiş yıl mı?" diye merak etti. "Bu çok, ama çok uzun bir süre! Sence yetmiş yıl sonra hâlâ hayatta olup bu keçiboynuzu ağacının meyvelerinden yiyebilecek misin?"

Adam kibar bir gülümsemeyle cevap verdi: "Bu ağacın büyüdüğünü göreceksin veya meyvesini tadacak kadar uzun süre yaşamayabilirim. Ama görüyorsun ya, ben küçük bir çocukken, annemle babam ve onların anne ve babaları keçiboynuzu ağaçları dikmişlerdi. Onların o zamanki gayretli çalışmaları sayesinde ben bugün keçiboynuzu meyvesinden yiyebiliyorum! Tıpkı onların benim için ağaç dikmiş olmaları gibi, ben de bu ağacı kendi çocuklarım ve torunlarım için dikiyorum."

Honi başını salladı. Hayatta yaptığımız birçok şeyin tıpkı ağaç dikmek gibi, kendi yararımız için değil, bizden sonra geleceklerin yararı için olduğunu fark etmişti.

Şimdi yapabileceğiniz ve gelecekte başkalarına yardımcı olabilecek bir şey aklınıza geliyor mu?

Peraşadan Bilmece

Bu haftaki cevap

C. Sefer Bereşit'te kardeş rekabetine altı örnek vardır: Evel'in karşısında Kayın; Ham'ın karşısında Şem ve Yefet; Avraam'ın karşısında Lot (yeğeni ve aynı zamanda kayınbiraderi); Yitshak'ın karşısında Yişmael; Yaakov'un karşısında Esav; ve Yosef'in karşısında ağabeyleri.

David Woolfun Torah IQ adlı çalışmasından uyarlanmıştır. Tora hakkında 1500 bilmece içeren bu çalışma Amazon'dan temin edilebilir.

